

Chapter: 10

Q.1 दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

2

- 1 भारताचे च्या नेतृत्वाखाली विश्वचषक क्रिकेट स्पर्धा जिंकली.
अ. सुनील गावसकर ब. कपिल देव
क. सय्यद किरमाणी ड. संदीप पाटील

Ans भारताचे **कपिल देव** च्या नेतृत्वाखाली विश्वचषक क्रिकेट स्पर्धा जिंकली.

- 2 जागतिकीकरणाच्या प्रक्रियेमुळे भारतात भाषेचे प्राबल्य वाढत चालले आहे.
अ. पंजाबी ब. फ्रेंच क. इंग्रजी ड. हिंदी

Ans जागतिकीकरणाच्या प्रक्रियेमुळे भारतात **इंग्रजी** भाषेचे प्राबल्य वाढत चालले आहे.

Q.2 पुढील संकल्पनाचित्र पूर्ण करा.

2

- 1 खालील तक्त्यांची माहिती पूर्ण करा.

i.	भारतातील महत्वाच्या भाषा
ii.	ऑलिंपिक स्पर्धेमध्ये पदक प्राप्त खेळाडू
iii.	तुम्ही पाहिलेले चित्रपट
iv.	विविध बातम्यांचे प्रसारण करणाऱ्या वृत्तवाहिन्यांची नावे
v.	तुम्ही पाहिलेली बालचित्रपट

Ans	i.	भारतातील महत्वाच्या भाषा	हिंदी, आसामी, बंगाली, गुजराती, मराठी, पंजाबी, संस्कृत, तेलगु, उर्दू इत्यादी.
	ii.	ऑलिंपिक स्पर्धेमध्ये पदकप्राप्त खेळाडू	अ. करनाम मालेश्वरी → वेटलिफ्टिंग ब. सुशील कुमार → कुस्ती
	iii.	तुम्ही पाहिलेले बालचित्रपट	श्यामची आई, बाल शिवाजी, माझा छकुला, श्वास, पक - पक पकाक, एलीझाबेथ एकादशी इत्यादी.
	iv.	विविध बातम्यांचे प्रसारण करणाऱ्या वृत्तवाहिन्यांची नावे	झी २४ तास, जय महाराष्ट्र, स्टार न्युज, ए.बी.पी माझा, आज-तक, न्यूज २४ तास, आय.बी. एन.लोकमत इत्यादी.

Q.3 टिपा लिहा.

2

- 1 भारतीयांना भाषांचा बोलीभाषा जपणे का आवश्यक आहे.

Ans i. भारतात विविध भाषा बोलणारे लोक आहेत. त्यांपैकी काही महत्वाच्या भाषा म्हणजे हिंदी, असामी, बंगाली, गुजराती, कन्नड, काश्मिरी, मल्लयाळम, मराठी, उडीसा, पंजाबी, संस्कृत, तमिळ, उर्दू, कोकणी, मणिपुरी, नेपाळी, सिंधी या महत्वाच्या भाषा आहेत.
ii. तसेच बोलीभाषा देखील महत्वाच्या आहेत, भाषा, एकमेकांचे विचार आदान प्रदान करण्याचे माध्यम आहे.
iii. इंग्रजी सारखी भाषा भाकरीची भाषा होऊ लागली आहे. नोकरीच्या अनेक संधी त्यामुळे उपलब्ध होऊ लागल्या आहेत.
iv. त्याचप्रमाणे भारत हा खेड्यांचा देश आहे. ग्रामीण भागात मोठ्या प्रमाणात लोक बोली भाषेतच आपल्या भावना, इच्छा, आकांक्षा व्यक्त करतात. त्यामुळे बोली भाषेचा वारसा जपणे काळाची गरज आहे.

Q.4 पुढील विधाने सकारण स्पष्ट करा.

4

- 1 चित्रपटाचे अर्थकारण बदलत आहे.

Ans i. समकालीन परिस्थितीचे चित्रण चित्रपटांमध्ये उमटू लागले. त्यामुळे चित्रीकरणाची स्थळे देशाबाहेर जाऊ लागली.
ii. विविध देश विदेशातील वैशिष्ट्यपूर्ण जागा लोकांना दिसू लागल्या.

- iii. परकीय भाषातील चित्रपट अनुवादित होऊ लागले.
- iv. हिंदी चित्रपट जगातील चित्रपटांशी स्पर्धा करू लागले.
- v. त्याचप्रमाणे राजकारण, समाजकारण, उद्योग, तंत्रज्ञान यांचे प्रतिबिंब चित्रपटात उमटू लागले.
- vi. एकच चित्रपट एकाचवेळी देश-परदेशात हजारो चित्रपट गृहामध्ये दिसू लागला. त्यामुळे चित्रपट अर्थकारण बदलून गेले. त्यामुळे या माध्यमाला उद्योगाचा दर्जा प्राप्त झाला.

2 भारतात सर्वत्र कमी अधिक प्रमाणात क्रिकेट खेळले जाऊ लागले.

- Ans** i. १९८३ मध्ये कपिल देव यांच्या नेतृत्वाखाली भारताने क्रिकेट विश्वचषक स्पर्धेत ऐतिहासिक विजय मिळवला. त्यामुळे या खेळाला देशभरात मोठी लोकप्रियता मिळाली.
- ii. याचवर्षी सुनील गावसकर यांनी कसोटींमध्ये सर्वाधिक शतकांचा विक्रम केला.
- iii. तसेच १९८५ मध्ये भारताने 'बेन्सन अँड हेजेस' या क्रिकेट स्पर्धेत अजिंक्य पद मिळविले. त्यामुळे भारताच्या सर्वच राज्यात कमी अधिक प्रमाणात क्रिकेट खेळले जाऊ लागले.

Q.5 पुढील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

1 'दूरदर्शन' या माध्यमात कोणते बदल झाले आहेत.

- Ans** i. भारतात स्वातंत्र्योत्तर काळखंडात दूरदर्शनचे आगमन झाले. कृष्णधवल असणारे दूरदर्शन रंगीत झाले.
- ii. सुरुवातीला मोजकेच कार्यक्रम, ठरावीक वेळ, मनोरंजन असे स्वरूप होते.
- iii. उदा. शैक्षणिक उपक्रम, वार्तापत्रे, राष्ट्रपती-प्रधानमंत्र्यांच्या दौऱ्यांचे सविस्तर वार्ताकन १९९१ मध्ये इराक युद्धाचे जिवंत दृश्य वार्ताकन सीएनएन वाहिनीने जगभर दाखवले.
- iv. त्याचप्रमाणे १९९८ मध्ये स्टार (सॅटेलाइट टेलिव्हिजन एशिया रिजन) हा खाजगी उद्योगसमूह बदलून गेले.
- v. भाषा, सादरीकरणाचे तंत्र, तंत्रसज्ज स्टुडिओ आणि ओबी व्हॅन्सचा वापर वाहिन्यांनी विस्तार घडवून आणला.
- vi. वार्ताकनात खुलेपणा, बहुविधता आली. देशाचा कानाकोपरा त्यामुळे जोडला गेला. याचा परिणाम राजकारणावर आला एकंदरीत सारा देश बदलू लागला. अशाप्रकारे 'दूरदर्शन' मध्यामात बदल झाले.

2 वृत्तपत्रांचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.

- Ans** i. बदलत्या जीवनशैलीचा प्रभाव वृत्तपत्रावर आणि प्रसारमाध्यमांवर पडला. या माध्यमांचा प्रभाव हा व्यक्तिगत आणि सामुहिक जीवनावर सुद्धा पडला.
- ii. स्वातंत्र्योत्तर काळखंडात वृत्तपत्रांचे स्वरूप ताज्या बातम्या देणे, जाहिराती छापणे, उद्योग-व्यवसायाला चालना देणे यासाठी कार्यरत होती. याच काळात वृत्तपत्रे कृष्णधवल रंगात छापली जात होती.
- iii. परंतु नंतर काळानुसार वृत्तपत्रे रंगीत झाली. वृत्तपत्रे अधिकच सक्रीय होऊ लागली आहेत.
- iv. दुष्काळग्रस्तांसाठी निधी उभारणे, पूरग्रस्तांसाठी निधी उभारणे, हुशार परंतु आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल गटातील विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणासाठी मदत करणे, सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित करणे वा पुरस्कृत करणे, आशा विविध भागांनी वृत्तपत्रे आपल्या जीवनाचा अविभाज्य भाग झाली आहेत.